

REŽIM JEDNOU PADNE

Pavel Bratinka (*1946)

Pavel Bratinka se narodil 14. března 1946 v Bratislavě. Tatínek byl Slovák, maminka Češka. Po rozvodu rodičů se Pavel s maminkou v roce 1950 přestěhovali do Prahy. Bratr Petr zůstal s otcem na Slovensku. Maminka pracovala jako dělnice v Tatře Smíchov. Pavel se od útlého mládí zajímal o politické dění, maminka i babička ho svými názory směřovaly proti komunismu. Negativně jej ovlivňoval i otčím, přesvědčený komunista, s nímž rok žil, a poté se roku 1961 přestěhoval k babičce. Pavel Bratinka se zajímal o astronomii, bavila ho matematika a fyzika. Navštěvoval přednášky v pražské hvězdárně, později tam vypomáhal s prováděním návštěvníků.

Po střední škole v roce 1964 nastoupil na Fakultu jaderné a technické fyziky ČVUT v Praze, kde studoval fyziku pevných látek. Ideologie komunismu do výuky pronikala jen sporadicky: „*V sedmnácti letech jsem sice vstoupil do SSM, ale to se brzy rozpadlo. Byla to atmosféra uvolněných 60 let. Tehdy jsem byl optimista, že vývoj půjde lepším směrem.*“ V druhé polovině 60. let prakticky neexistovala cenzura cizojazyčných publikací. Pavel Bratinka chodil pravidelně do knihovny velvyslanectví USA, kde byly k mání noviny, časopisy i knihy: „*Až do roku 1968 mi dokonce časopisy každý týden vozili přímo domů: Newsweek, Time, Life a International Herald Tribune – mohl jsem to nakládat vidlemi.*“

V červenci 1968 vycestoval do Holandska psát diplomovou práci na Technische Hogeschool v Delftu, takže srpnovou okupaci doma nezažil. V Holandsku se živil jako svářeč. Do Prahy se vrátil legálně v listopadu 1969, když už byly uzavřené hranice. V emigraci zůstat nechtěl.

Nastoupil do Ústavu jaderné fyziky Akademie věd jako aspirant na kandidáta věd. Podmínkou získání titulu však bylo členství v SSM, na což Pavel Bratinka nepřistoupil a roku 1974 se musel z Akademie věd poroučet. Nakrátko pracoval jako dělník v tiskárně Rudého práva. Po vyhazovu si našel místo úředníka v Ústavu technického rozvoje informací, kde vydržel sedm let.

Již od 70. let se účastnil bytových seminářů, v nichž se diskutovalo náboženství, filozofie i politika. Když vznikla Charta 77, nepodepsal ji na žádost přátel z disentu, aby nebyl tolik na očích StB. Tehdy už zastával důležitou roli ve vydávání a distribuci samizdatu. Přesto na něj mezi lety 1977–1988 tajná policie vedla svazek, který čítá přes 900 stran. Jak mnohem později zjistil, přímo v kanceláři ústavu s ním seděl udavač tajné policie,

kterému dával čist chartistické materiály. Práskač tajné policie žil i přes ulici naproti jeho bytu.

V létě roku 1981 estébáci dospěli k závěru, že má příliš snadné zaměstnání: *„Na hodinu mě vyhodili za přechovávání a rozmnožování materiálů zaměřených proti vedoucí úloze strany a práci SNB.“* Když Pavel Bratinka zjistil, že výpověď podepsala jen kádrovačka podniku, a nikoli nadřízený, rozhodl se soudit o neplatnost výpovědi. Spor vyhrál a dostal alespoň ušlou mzdu, ovšem poté ho oficiálně vyhodili znovu, tentokrát „dohodou“. Nastoupil jako noční uklízeč v metru: *„To byla nejlépe placená práce. Byli tam velice zajímaví lidé. Skoro nikdo nebyl opravdový uklízeč. Čím níž se člověk propadal, tím vyšší měl příjmy.“* Noční směny ale Pavla Bratinku vyčerpávaly, a tak si po roce našel místo topiče v Metrostavu: *„Topil jsem 7 let až do pádu komunismu.“*

Zaměstnání v kotelně mu poskytovalo dostatek volného času na disidentské aktivity. Doma dál rozmnožoval a roznášel Infochy, materiály VONSu, překládal zahraniční texty a knihy, například *Cestu do otroctví* od Friedricha von Hayeka. Když komunistický režim v roce 1981 rozvrátil vydavatelskou práci edice Expedice, dva roky zajišťoval dokončení a distribuci rozpracovaných textů v rámci edice Svíce, v níž vyšly například paměti Charlese de Gaulla nebo Prokopa Drtiny.

Od poloviny 80. let se staral o distribuci finančních darů ze Západu pro překladatele samizdatových textů a knih: *„Kupovali jsme za to psací stroje, dávali peníze rodinám zavřených na advokáty. Činilo to asi 150 000 korun ročně.“* I kvůli své dobré znalosti angličtiny měl zároveň na starost styky disentu se zahraničními diplomaty, především z Velké Británie a USA.

Po celou dobu normalizace byl čas od času předvoláván na výslechy: *„Strach člověk měl, ale nikdy nebyl drtivý. Zákoník byl gumovej, zavřít člověka mohli kdykoliv. Já jsem odmítal vypovídat.“* Bratinka měl štěstí a vždy ho po několika hodinách pustili. Jen jednou, v říjnu 1988, strávil ve vazbě čtyři dny. Brutalitu u výslechů nezažil. Chartu 77 podepsal teprve v roce 1988, přestože od počátku patřil k úzkému okruhu chartistů: *„Už to byl spíše symbolický podpis.“*

V okruhu mnoha setkávání a debat v dobách normalizace přirozeně vznikla přátelství a známosti, které Pavla Bratinku přivedly do politiky: *„Když režim padl, už jsme měli vyjasněno, co je tržní ekonomika, kapitalismus, rozdělení moci ve státě. Nikdo nemluvil o socialismu s lidskou tváří.“*

V prosinci 1989 ve svém bytě spoluzaložil Občanskou demokratickou alianci (ODA) a stal se jejím prvním předsedou, jímž byl až do roku 1992. Když vzniklo zahraniční oddělení Občanského fóra (OF), Pavel Bratinka se stal v lednu 1990 jeho místopředsedou. V rámci

OF kandidoval za ODA do Federálního shromáždění. V roce 1990 se stal poslancem a dva roky vykonával funkci místopředsedy zahraničního výboru federálního parlamentu.

V letech 1992 až 1996 působil jako náměstek ministra zahraničních věcí ČR. V roce 1996 byl za ODA zvolen do Poslanecké sněmovny ČR a do roku 1998 zastával úřad ministra bez portfeje české vlády. V únoru 1998 z ODA vystoupil a spoluzaložil poradenskou firmu Eurooffice Praha–Brusel, kde působí dodnes. Je ženatý, má čtyři děti.

Autor textu Jan Horník